

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

21.1.2011

**Ομιλία του Προέδρου του ΣΕΒ, κ. Δημήτρη Δασκαλόπουλου,
στην εκδήλωση με θέμα:**

**«Το μέλλον του ευρώ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης:
Ο Πυρήνας απέναντι στην Περιφέρεια»**

που διοργανώθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο
του Harvard Business School Club Ελλάδος
Αθήνα, 20 Ιανουαρίου 2011

Αξιότιμα μέλη του Harvard Business School Club,
Κυρίες και κύριοι,
Αγαπητοί φίλοι,

Θα ήθελα, καταρχάς, να ευχαριστήσω το Harvard Business School Club για τη σημερινή πρόσκληση.

Εκείνο που κυρίως λείπει στις μέρες μας είναι η παραγωγή απόψεων έξω από την πεπατημένη. Η δυνατότητα να αναζητείς πρωτότυπες ιδέες, να φαντάζεσαι νέες κατευθύνσεις, να ενεργείς με θάρρος και αποφασιστικότητα.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992, απόρροια της κρίσης που ακολούθησε τη γερμανική επανένωση, ξεκινά με έναν τολμηρό ισχυρισμό: *«Με την παρούσα Συνθήκη, τα Υψηλά Συμβαλλόμενα μέρη ιδρύουν μεταξύ τους μία Ευρωπαϊκή Ένωση.»* Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα είχε πεθάνει. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε γεννηθεί. Σήμερα, πολλοί θα έσπευδαν να ισχυρισθούν ότι το παιδί ήταν νεκρογέννητο.

Είναι γεγονός ότι **το Ευρωπαϊκό Κίνημα γεννήθηκε μέσα από κρίσεις**. Άντλησε την έμπνευσή του από τον όλεθρο του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και το ξέσπασμα του Ψυχρού Πολέμου. Η Συνθήκη της Ρώμης υπογράφηκε το 1957 –στον απόηχο του φιάσκο του Σουέζ. Ξανά και ξανά, οι προθεσμίες για την επίτευξη προόδου μετατίθεντο τεχνητά μέσα από διαδοχικές, νυχθημερόν διαπραγματεύσεις. Αλλά, χάρη σε ένα συνδυασμό ρεάλπολιτικής και ρομαντισμού **το Ευρωπαϊκό Κίνημα παρέμεινε ζωντανό και στις καλές και στις κακές στιγμές**. Και οι λαοί της Ευρώπης υποστήριξαν το Κίνημα αυτό, συμμερίστηκαν το ίδιο όραμα. Σήμερα, όμως, η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει τη σοβαρότερη κρίση στην ιστορία της.

Πρόκειται για μια σύνθετη κρίση. Σε πρώτο επίπεδο, η παγκόσμια κρίση του 2008 και οι συνέπειές της επιβεβαίωσαν όσους ισχυρίζονταν ότι το ευρώ δεν μπορεί να αντέξει τα ασύμμετρα σοκ. Καταρχάς, δεν διέθετε τα σωστά εργαλεία. Και εξακολουθεί να μην τα έχει.

Σε δεύτερο επίπεδο, το ευρώ και, κατ' επέκταση, η Ένωση απειλούνται από την παγκόσμια κρίση κρατικών εξωτερικών δημόσιων χρεών, που βρίσκεται σε εξέλιξη. Η Ευρώπη, απλά, φαίνεται να μην είναι κατάλληλα εξοπλισμένη για να αντιμετωπίσει είτε τη μείωση της μόχλευσης είτε τον πληθωρισμό που αναπόφευκτα θα ακολουθήσει μετά από την τεράστια αύξηση της ρευστότητας με την οποία καταπολεμήθηκε η χρηματοοικονομική κρίση.

Σε τρίτο επίπεδο, η κρίση απειλεί σοβαρά την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση. **Αποκάλυψε την έλλειψη οράματος, την αδυναμία της να αντιμετωπίσει με ουσιαστικό τρόπο το ευρωπαϊκό συνονθύλευμα που έχει δημιουργηθεί μετά από δύο δεκαετίες εμβάθυνσης και διεύρυνσης.** Δεν έχει επιτευχθεί συμφωνία για τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να αναδιοργανωθεί το Ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Δεν υπάρχει κοινό όραμα για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να επιτευχθεί η ευρωπαϊκή συνοχή. Καμία ευρωπαϊκή πρωτεύουσα δεν μπόρεσε να δείξει αποφασιστική πολιτική βούληση ή να αναλάβει την ηθική ηγεσία. Η εξουσία –ή ό,τι έχει απομείνει από αυτή– ταλαντεύεται ανάμεσα στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, τα ευρωπαϊκά όργανα στις Βρυξέλλες και τις κατά συνθήκη περιφερειακές συμμαχίες. **Η αμφιταλάντευση των ηγεσιών, η γραφειοκρατική μυωπία, η οικονομική αβεβαιότητα και η κοινωνική αστάθεια, τα εθνικά πάθη και οι καχυποψίες, καθώς και η ανάδειξη του ακροδεξιού ρατσισμού και λαϊκισμού καταλαμβάνουν το προσκήνιο μιας Ευρώπης που προσπαθεί να επανακαθορίσει την ταυτότητά της, ενώ αποτελεί έρμαιο των περιστάσεων. Ως αντίδραση, οι ευρωπαϊκές κοινωνίες έχουν διολισθήσει σε μια νοοτροπία πολιορκημένων: στην ψυχή των Ευρωπαίων πολιτών –που έχουν χάσει την πίστη στο όραμα της ενωμένης Ευρώπης και στην ικανότητα των ηγετών τους– έχει αναβιώσει μια μορφή εθνικισμού του 19^{ου} αιώνα.**

Εάν η Ευρώπη δεν αποκτήσει «*ένα βαθύ και πραγματικό αίσθημα ευθύνης απέναντι στον εαυτό της*», όπως είπε ο Vaclav Havel, το ευρωπαϊκό όραμα του Μονέ και του Σουμάν, του Αντενάουερ, του Ντε Γκωλ, του Μιτεράν και του Κολ θα περιέλθει σε αδιέξοδο. Ή ακόμη χειρότερα, θα εκπνεύσει. Ωστόσο, αυτή η προοπτική είναι συντριπτική ακόμη και ως σκέψη. Το ζήτημα σήμερα δεν είναι καθαρά και απλά οικονομικό, όπως πολλοί θα ήθελαν να πιστεύουμε. Δεν τίθεται καν ζήτημα οικοδόμησης των κατάλληλων μηχανισμών υπεράσπισης του ευρώ ενάντια στις αγορές. Η εμπειρία μας έχει δείξει ότι εάν οι αγορές αποφασίσουν να επιτεθούν σε ένα εθνικό νόμισμα αποτυγχάνουν πολύ σπάνια – ή ποτέ – όποιο κι αν είναι οι μηχανισμοί υπεράσπισης.

Σήμερα, το κρίσιμο ζήτημα είναι αν η Ευρώπη θα μπορεί να μιλά με μια φωνή, να αποφασίζει με μία βούληση, να δρα με ενιαία απόφαση.

Η Ευρώπη μπορεί να θεωρούσε ότι είχε κατορθώσει να εξορκίσει τους παλιούς δαίμονες. Δυστυχώς όμως, η κατάσταση παραπέμπει και πάλι στις χαοτικές μέρες πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο: Αστάθεια στη Ρωσία, ένταση στα Βαλκάνια, μια κυρίαρχη Γερμανία, και η παγκόσμια οικονομία σε τεντωμένο σχοινί. Και όλα αυτά, ενώ αναδύονται νέες απειλές και προκλήσεις: η τρομοκρατία που θυμίζει πολύ τη σύγκρουση των πολιτισμών του Huntington, η διάδοση των πυρηνικών όπλων, το κυβερνοέγκλημα.

Για μας στην Ελλάδα, η κρίση είναι καθοριστική. Εάν η Ευρώπη διασπαστεί ή παραμείνει μια τελωνειακή ένωση, τότε η Ελλάδα θα πρέπει να αντιμετωπίσει ουσιαστικά μόνη της τις δυσκολίες και τις προκλήσεις του νέου περιβάλλοντος. Και δεν είναι καλά εξοπλισμένη για κάτι τέτοιο. Εάν η Ευρώπη εξελιχθεί σε μια ολοκληρωμένη Ένωση, κάθε κράτος-μέλος θα πρέπει να συμπεριφέρεται υπεύθυνα –αποδεχόμενο τα βάρη που πρέπει να επωμισθεί, εκπληρώνοντας τις υποχρεώσεις που του αναλογούν, συμβάλλοντας στην προώθηση της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής συνοχής.

Όλα τούτα τα χρόνια, η Ελλάδα είχε ασπαστεί ένα πολύ βολικό ευρωπαϊκό «ιδεώδες», που ισοδυναμούσε με την παροχή άφθονων και ανεξέλεγκτων ευρωπαϊκών κονδυλίων και επιδοτήσεων προς όφελος του ελληνικού πελατειακού συστήματος. Σπατάλησε, έτσι, πόρους που είχαν ως στόχο να τη φέρουν πιο κοντά στο ευρωπαϊκό κεκτημένο. Αν και μέλος της Ευρώπης, παραμείναμε ξένοι προς το ευρωπαϊκό εργασιακό ήθος και οργάνωση.

Γι' αυτό και ο ευρωσκεπτικισμός βρήκε πρόσφορο έδαφος μόλις οι εταίροι μας έγιναν δανειστές μας. Για τον ίδιο λόγο, το Μνημόνιο προκαλεί τόσο φανατικές αντιδράσεις από τόσα βαθιά ριζωμένα συμφέροντα: επιτάσσει την αναγκαστική προσαρμογή του ελληνικού πολιτικοοικονομικού συστήματος στα ευρωπαϊκά δεδομένα. Η Ελλάδα καλείται να γίνει ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό κράτος στην ουσία και όχι μόνο κατ' όνομα. Ειδάλλως, δεν θα υπάρχει θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την Ελλάδα.

Ο κόσμος άλλαξε ριζικά. Και θα συνεχίσει να αλλάζει. Η Ευρώπη δεν μπορεί να επιτρέψει στον εαυτό της να γυρίσει πίσω στη μακρά ιστορική περίοδο που ξεκίνησε με την Ειρήνη της Βεσφαλίας, όπου τα κράτη έθνη πολέμουσαν για να κερδίσουν την κυριαρχία επί των υπολοίπων. **Η Ευρώπη δεν μπορεί να αποδειχθεί ανεπαρκής σε αυτούς τους δύσκολους καιρούς. Η Ευρώπη πρέπει να προλάβει τις εξελίξεις.** Πρέπει να ξεφύγει από τις ανώφελες έριδες για το πόσα δισεκατομμύρια ευρώ χρειάζονται για τη στήριξη της άσπυτης περιφέρειας και υπό ποιες προϋποθέσεις θα πρέπει τα χρήματα αυτά να καταβληθούν. **Πρέπει να βρει το όραμα, την πολιτική βούληση και την ηθική ηγεσία που θα οδηγήσουν την ευρωπαϊκή ήπειρο στον 21^ο αιώνα.** Η πολιτική της ελίτ θα πρέπει να πάψει να ανησυχεί για το τι συμβαίνει και να εγκύψει σοβαρά σε ό,τι δεν συμβαίνει. Πρέπει να γίνουν κρίσιμα βήματα, να φωτιστούν οι διαφορές, να υπάρξουν αντιπαραθέσεις. **Περισσότερο από ένα οικονομικό ευρωμόλογο, η Ευρώπη χρειάζεται εσπευσμένα την «έκδοση» ενός πολιτικού ευρωμόλογου, ενός ομόλογου ευρωπαϊκής πίστης. Διότι, αυτό που μετράει περισσότερο είναι να ανακτήσει το Ευρωπαϊκό Κίνημα τη δυναμική του στην κατεύθυνση προς μια πραγματική Ευρωπαϊκή Ένωση.** Οι λαοί της αυτό θέλουν, αυτό προσδοκούν.

Αν αυτό δεν επιτευχθεί, τίποτα άλλο δεν θα έχει ουσιαστικό νόημα.